

Vətən müharibəsində azad edilən ilk şəhərimiz – Cəbrayıl

Bir il bundan öncə – 4 oktyabr 2020-ci ildə Cəbrayıl şəhəri düşmən tapdağından azad olunub, üçrəngli müqəddəs Azərbaycan bayrağı orada dalğalandırılıb. Elə bu məqamda vurğulamalıyıq ki, işğal illərində Cəbrayıl tamamilə dağıdılıb, orada yalnız işğalçı ölkə hərbcilərinin istifadə etdiyi tikili və qurğular, qərargah binası salamat qalıb. Beləliklə, biz “Cəbrayıl şəhəri azad edilib” deyərkən, şəhər yerinin azad edilməsindən danışmış oluruq...

27 il ərzində kağız üzərində qalmış qətnamələr

Qələbədən öncəki, leksikonumuzdakı keçmiş istilahlə desək, “Ermənistan – Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi”nin ədalətli həlli məsələsində beynəlxalq birləşmənin uzun illər susduğu və məsələnin sülh yolu ilə həllini faktiki olaraq mümkünsüz etdikləri bəllidir. Bu məsələnin həlli ilə məşğul olan ölkələr, ilk növbədə ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrləri (ABŞ, Rusiya, Fransa) və beynəlxalq təşkilatlar öz üzərlərinə düşən tarixi missiyanı yerinə yetirməyib. Xalqımız dünyanın ən yüksək beynəlxalq orqanı olan BMT Təhlükəsizlik Şurasının öz qətnamələrinin yerinə yetirilməsi üçün əməli işlər görəyənə ümid edirdi. Üç onillik boyunca Azərbaycan Respublikası sülh arayışlarında, beynəlxalq səviyyəli danışıqlarda konstruktiv mövqedən çıxış edib, bunun qarşılığında işğalçının tamamı daha da böyüyüb. Bu nadürrət gedişatın qarşısını Müzəffər Ali Baş Komandan, Prezident İlham Əliyevin mühüm hərbi – siyasi addımları, tarixi qərarları aldı. Ali Baş Komandanın 27 sentyabr 2020 - ci il tarixli əmri ilə Azərbaycan Silahlı Qüvvələri əks – hücum keçərək, otuz illik işğala 44 gün içində son qoyub. Dövlət – xalq birliyindən güc alan

qəhrəman ordumuz işğalda olan torpaqlarımızı azad etməklə, xalqımıza qürur yaşadıb, haqq – ədaləti bərpa edib. 44 gün ərzində baş verənlər – Ordumuzun bir gün, bir saat belə geri çəkilmədən, ancaq irəli getməsi əcdadımızın hərbi ənənələrinin dərinəndən əxz edilməsi ilə yanaşı, o ənənələrin ən yeni dövrün tələb və çağırışlarına uyğun davam və inkişafını təsdiq edir.

Cəbrayıl nələr vardı?

Cəbrayıl şəhəri və rayonu 23 avqust 1993- cü ildə işğal edilib. İşğal vaxtı Cəbrayıl rayonu 1 şəhər, 4 qəsəbə və 97 kənddən ibarət idi. İşğal nəticəsində rayona 13,928 milyard ABŞ dolları həcmində maddi ziyan dəyib. Mənəvi ziyan isə ömür boyu unudulmazdır: qırılan talelər, yarımçıq qalan ömürlər, geridönməz xoş günlər, əvəzsiz xatirələr. Ermənilərin ölümə, işgəncəyə həsr etdiyi ünvanlarda körpə gülüşü, toylar – dünyünlər olub bir zamanlar... Cəbrayılı görmədən bu dünyaya gözlerini əbədi yuman cəbrayılılar olub...

Cəbrayılı məcburi köçkünlər öncə respublikamızın 58 rayonu üzrə 2 minədək yaşayış məntəqəsində, eləcə də qaçqın düşərgələrində, yük vaqonlarında və yataqxanalarda məskunlaşmışdılar. İşğala məruz

qalarkən rayonun 52 min nəfər əhalisi olub. I Qarabağ müharibəsində 362 nəfər cəbrayılı şəhid, 191 nəfər əil olub, 6 nəfər Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülüb. 1050 kvadrat kilometr sahəni əhatə edən Cəbrayıl rayonunun ərazisi, o cümlədən 100- ə yaxın kənd, 72 ümumtəhsil məktəbi, 150 mədəniyyət ocağı, 132 tarixi abidə və digər tikililər işğal vaxtı vəhşicəsinə talan edilib, dağıdılıb.

Cəbrayıl rayonunun ərazisi mərmər və digər qiymətli tikinti materialları ilə zəngindir. Rayonda həтта neft yataqlarının olduğu da bəllidir.

Cəbrayıl qaynar mədəniyyət, elm-təhsil, maarif mühiti olub. Rayonda 3 musiqi məktəbi, 12 mədəniyyət evi, 32 klub, 10 mədəni qadın və avtoklub, 78 kitabxana və 1 muzeydə 508 mədəniyyət işçisi, 72 məktəbdə 1660 nəfərdən çox müəllim çalışıb. Tarix– diyarşünaslıq muzeyində 20 mindən çox eksponat olub. Dağtumas kəndi yaxınlığında yerləşən “Divlər Sarayı” mağarası, Qalacık kəndindəki “Məscid Təpəsi”, “Canqulu” və “Qumtəpə” kurqanları, Di-

ridağdakı Mazan nənə türbəsi, Mərmər nənə məqbərəsi kimi arxeoloji, Dağtumas kəndindəki “Başkəsik Gümbəz”, Sirik kəndindəki “Qala”, Diridağdakı “Qız qalası”, Xudafərin körpüləri, Çələbilər kəndindəki Məscid kompleksi, rayon mərkəzindəki “Sultan Məcid hamamı”, Şıxlar kəndindəki “Dairəvi Türbə”, Xubyarlı kəndindəki səkkizguşəli türbə (“Dairəvi”) və məqbərələr, Türk qəbristanlığındakı türbə və məqbərələrin hər biri işğal zamanı ermənilər tərəfindən məhv edilib və ya dağıntıya məruz qalıb.

Möhtəşəm Qələbə!

Cəbrayılın azad olunması Azərbaycan Ordusunun möhtəşəm qələbəsidir! Bu qələbə ordumuzun hər bir fərdinin fədakarlığının, şücaətinin parlaq nəticəsidir! Hələ 2016- cı ilin Aprel döyüşləri zamanı Azərbaycan Ordusunun əks – hücumu ilə Lələtəpə yüksəkliyi işğaldan azad edilmiş, Cəbrayılın Cocuq Mərcanlı kəndi Azərbaycan Ordusunun tam nəzarətinə keçmişdi. Vətən müharibəsinin ilk günlərində şanlı

Ordumuz Cəbrayılın Böyük Mərcanlı və Nüzgar kəndlərini (27.09.2020), Meh-dili, Çaxırlı, Aşağı Maralyan, Şeybəy və Quycaq kəndləri (03.10.2020), Cəbrayıl şəhərini və rayonun 9 kəndini – Kar-xulu, Şükürbəyli, Çərəkən, Daşkəsən, Horovlu, Mahmudlu, Cəfərabad, Yuxarı Maralyan və Decalı (04.10.2020) işğaldan azad edib. Cəbrayıl rayonunun ərazisində aparılan hərbi əməliyyatlar nəticəsində ümumilikdə 1 şəhər və 80 kənd işğaldan azad edilib.

Cəbrayıl qazanılmış qələbələr ordumuzun Xocavənd rayonunun cənub kəndləri və strateji Hadrut (Ağoğlan) qəsəbəsi istiqamətində hərbi əməliyyatlar keçirməsi üçün geniş imkanlar yaratmış oldu.

“Cəbrayılın azad olunmasına görə”

Prezident İlham Əliyev 26 noyabr 2020- ci ildə “Cəbrayılın azad olunmasına görə” medalını təsis etdi. Qəhrəmanlıq və şücaət təcəssümü olan bu dövlət təltifi Cəbrayıl rayonu-

nun işğaldan azad edilməsi uğrunda aparılmış döyüş əməliyyatlarında iştirak edərək şəxsi igidlik və şücaət nümayiş etdirmiş Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin 22744 hərbi qulluqçusuna verildi. Uğursuz dövlətin “yenilməz ordu”sunun mənsublarının yaxasındakı saxta dəmir – dümürdən fərqli olaraq, bizim əsgər və zabitlərin yaxasındakı hər bir medal, orden qiymətlidir, əvəzsizdir! Çünki bizim işimiz haqq işi idi, çünki biz müharibədə qızıl ləyaqət göstərmişik.

Müzəffər Ali Baş Komandanın Cəbrayıl səfəri

Vətən müharibəsi başa çatandan az sonra – 16 noyabr 2020 - ci ildə Azərbaycan Prezidenti, Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva işğaldan azad olunan Cəbrayıl rayonuna səfər etdilər. İlham Əliyev Cəbrayıl şəhərində və Xudafərin körpüsündə Azərbaycan bayrağını qaldırdı. Hər kəsə bəllidir ki, qədim Xudafərin körpüsünün düşməndən azad edilməsi və Müzəffər Ali Baş Komandanın bu körpüdə Azərbaycan bayrağını ucaltması böyük tarixi, siyasi önəm daşıyırdı. Çünki Xudafərin xalqımızın mənəviyyatında, tarixində dərin iz buraxıb. Çünki Xudafərin bizim üçün milli qürur məsələsidir.

Xalqımızın şərəfli tarixi

Vətən müharibəsi vaxtı olduğu kimi postmüharibə dövründə də xalqımız öz tarixinin şərəfli, qürurlu – bir sözlə, undulmaz günlərini yaşayır. Doğma torpaqlarımıza qayıdış xalqımızın şərəf tarixinin qızıl səhifələrindəndir. Ötən bir ildə işğal mədəniyyətsizliyindən quruculuq mədəniyyətinə keçid sürət və keyfiyyətlə görülür. Azərbaycan xalqı qədim, mədəni, xeyirxah, dövlətlər quran, zəfərlər çalan xalqdır. Cənab Prezidentin dediyi kimi, bizim tariximizdə bir çox şərəfli anlar, hadisələr, qələbələr olub. Onların hamısı bizim üçün əzizdir, doğmadır. Cəbrayılın azad edilməsi isə xüsusi əhəmiyyət daşıyır. Çünki Cəbrayıl Vətən müharibəsində azad edilən ilk şəhərimiz kimi şərəfli tarixçəyə malikdir.

Cəbrayılın, ümumiyyətlə, Vətən torpaqlarının azadlığı uğrunda şəhid olmuş hərbcilərimizin əziz ruhu qarşısında dərin ehtiramla baş əyir, yaralı qazilərimize sağlamlıq, bütün müharibə iştirakçılarımıza möhkəm can sağlığı diləyirəm!

Qənirə PAŞAYEVA,
Milli Məclisin Mədəniyyət
komitəsinin sədri